

LIETUVIŲ GIMTOJI KALBA

Testas

2007 m. valstybinio brandos egzamino užduotis
(pagrindinė sesija)

2007 m. gegužės 23 d.

Trukmė – 2 val. (120 min.)

I. TEKSTO SUVOKIMO UŽDUOTIS

Perskaitykite šį tekstą ir atlikite užduotis.

Renata Šerelytė

Pasakų šalies etika

1. „Pasauliu netikiu, o pasaka tikiu“, – dėl šių žodžių Henrikas Radauskas šiandien būtų palaikytas sentimentalio svaičiojotoju, mat šiems žodžiams visados mielai pritaria gausybė „grožio ir gėrio adeptų“¹ – lyriškų grafomanų.

2. Racionaliųjų Vakarų teatro scenose jau senokai išryškėjusi tendencija pasakos atsisakyti ir kurti pjeses iš gyvenimo. Iš pasaulio. Nepastebint, kad ir banaliausia gyvenimo istorija neišsiverčia ne tik be pasakos elementų, bet netgi ir be jos siužeto.

3. O Amerikoje pastebima. Štai Holivudo produkcija – kad ir kokį trilerį paimtum – kaip ant delno pasakos siužetas. Suprimityvintas iki tobulai lėkšto lygio. Centre herojus, kuriam padeda stebuklingi daiktai (ne, ne kardas, o automatas), ir situacijos (iššauda visą kuopą, o pats lieka pavydėtina gyvas). Slibinas nukaunamas. Karalaitė išlaisvinama. Tetrūksta vestuvių. Bet jų nebūna dėl vienos menkos priežasties: superherojus, demonstruodamas savo fiziologinį vyriškumą, slepia įgimtą oligofreniją². Žodžiu, proto atžvilgiu jis kūdikis, o kūdikiui ne karalaitės reikia, bet žinduko. Taigi po kautynių herojus žinduką ir gauna.

4. H. Radauskui, kaip subtiliam estetui, pasaka – ne tik prastos butaforikos³ priešingybė. Jinai įkūnija tikėjimo grūdą. O G. K. Chestertonui – amžinuosius žmoniškumo dėsnius, vertybes. Etiką. Jis teigė suvokęs, kad nėra kilnesnių tiesų už tas, kurios atsiskleidė jam vaikystėje, auklės pasakose (G. K. Chestertonas, „Ortodoksija“).

5. Pasaulis bando įteigti, kad tiesas kuria jis. Jei ne kilnesnes, tai įtaigesnes. Iš pasakų tiesų juokiamasi. Kilnumas ir garbingumas – dvi išnykusios pasakų sąvokos. Jas užėmė tos, kuriomis poetas, būdamas elfų šalies gyventojas ir šios etikos išpažinėjas, netiki. Ir negali tikėti.

6. Pone Stallone, būdamas pasakos superherojus, įtaigumo dėlei galite nuvarvinti lašą butaforinio kraujo, bet ar tamstos filme pamatysime raudoną žolę?.. Žaliai švytinčią jūros gelmę?.. Obelį su mėlynais obuoliais?.. Tai, ko, anot G. K. Chestertono, nėra, bet gali būti. Ar *stebuklinga* žolė privers suvirpėti širdį, ar atgaivins kadaise vykusio (tebevykstančio?) stebuklo archetipinį prisiminimą?..

7. Šiuolaikinės pasakos, kaip ir globalėjanti rinka, žmogaus sąmonę traktuoja kaip tuščio tūrio erdvę, kurią vartotojas (su reklamos ir įvaizdžio specialistų pagalba) užsipildo pats. Toje erdvėje nebėra estetikos, o etika labai supaprastinta. Seniau sakydavo: „Nedaryk kitam to, ko pats nenorėtum“, dabar sakoma: „Kad panorėtum, tereikia pasistengti tai įpiršti.“

8. Šiuolaikinės (trilerinės) pasakos herojus, be kraujo, daugių daugiausia gali išspausti iš savęs tokius žodžius: „Gyvenimas ne tik liūdnas, bet ir gražus.“ (Tai ne Stallonės, o Van Damme'o išmintis, bet esmės tai nekeičia.)

9. Van Damme'as teisus. Pasaulis dar ir baisus, ir negailestingas. Tik mes su baisumu nebenorime kovoti patys, priešintis jam, kaip moko pasakų šalies etika, o paliekame tą darbą

¹ adeptas – idėjos, doktrinos, religijos sekėjas ar šalininkas

² oligofrenija – įgimta neprogresuojanti silpnaprotystė

³ butaforija – scenos apstatymo reikmenys, imituojantys tikrus daiktus; netikri daiktai, gaminami reklamai ir kitiems reikalams; blizgučiai, pigūs papuošalai

superherojui, kurio iš esmės nėra. Fobijos sklando ore kaip geležinnagės Stimfalo paukštės⁴, ir žmogus nesugeba įtempti lanko templės joms nušauti.

10. Nekovojančiam žmogui pasaka tebus iš aplinkos greit pasisavinamas, perdirbamas ir pašalinamas produktas, infantilus kūrinys. Kovojančiam – vaiko tiesa, kuriai sunku suaugusiųjų pasaulyje, – užtat atsiveria begalinės kito pasaulio erdvės. Su raudona žole ir mėlynais obuoliais. Su tikromis vestuvėmis ir su kūdikiais, kuriems lemta nugalėti slibinus. Kurie anksti meta žinduką (jei apskritai paima į burną).

11. Pasaulis, kuriame (kuriuo) tikima, yra viltingas.

⁴ Euristėjas nurodė Herakliui iššaudyti Stimfalo paukščius, kurie Arkadijos miesto Stimfalo apylinkes pavertė beveik dykuma. Tie paukščiai užpuldavo gyvūnus bei žmones ir sudraskydavo savo variniais nagais bei snapais. Bet visų baisiausia buvo tai, jog, pakilę į orą, savo kietas žalvarines plunksnas jie galėjo leisti tarytum strėles į tą, kuris sumanytų užpulti. Nelengva buvo Herakliui įvykdyti Euristėjo įsakymą. Jam padėti atvyko kariauninkė Atėnė Paladė. Ji davė Herakliui du varinius timpanus, nukaltus dievo Hefaišto, liepė užkopti ant aukštos kalvos prie to miško, kur suko lizdus Stimfalo paukščiai, ir suduoti į timpanus; o kai paukščiai pakils, iššaudyti juos iš lanko. Tai ir padarė Heraklis. Užkopęs ant kalvos, jis sudavė į timpanus, ir pasklido toks kurtinantis skambesys, jog paukščiai didžiuliu būriu pakilo virš miško ir persigandę ėmė sukti ratus. Tarsi lietus pasipylė į žemę jų aštrios it strėlės plunksnos, bet jos nekliudė stovėjusio ant kalvos Heraklio. Čiupo savo lanką didvyris ir ėmė šaudyti į paukščius mirtį nešančiomis strėlėmis. Iš baimės pakilo virš debesų Stimfalo paukščiai. Išskrido jie toli už Graikijos sienų, prie Euksoponto krantų, ir daugiau niekada nesugrįžo į Stimfalo apylinkes. Taip įvykdė Heraklis Euristėjo nurodymą <...>.

		Čia rašo vertintojai		
		I	II	III
6.1. Nurodykite, kurioje pastraipoje kalbama emocingiausiai.				
	(1 taškas)			
6.2. Kokiomis priemonėmis kuriamas emocinės įtampos išpūdis? Įvardykite bent dvi.				
	(1 taškas)			
7. Kieno metonimijomis tampa Van Damme'as ir Stallonė?				
	(1 taškas)			
8. Paaiškinkite, kas bendra tarp šiuolaikinės pasakos ir globalėjančios rinkos.				
	(2 taškai)			
9. Atskleiskite autorės požiūrį į superherojus.				
	(2 taškai)			
10.1. Paaiškinkite, kaip suprantate paskutinį 9 pastraipos sakinį.				
	(2 taškai)			
10.2. Kaip nuoroda į Antikos mitą papildo teksto prasmę?				
	(2 taškai)			
11.1. Paaiškinkite paskutinės teksto pastraipos prasmę.				
	(3 taškai)			
11.2. Kaip paskutinė teksto pastraipa susijusi su pradžia?				
	(1 taškas)			

12. Suformuluokite šio teksto temą.

_____ (1 taškas)

13. Kokia šio teksto pagrindinė mintis?

_____ (2 taškai)

Čia rašo vertintojai		
I	II	III
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Taškų suma (maks. 30)			
Taškai už teksto suvokimo užduotį (maks. 30×2=60)			

II. KALBOS UŽDUOTYS

1. *Perskaitykite šiuos sakinius ir atlikite užduotį: paaiškinkite, kas skiriama skaitmenimis pažymėtais skyrybos ženklais. Lentelėje ATSAKYMAI įrašykite teisingą atsakymą žyminčią raidę (jos gali kartotis). Skaičiumi 0 pažymėtas pavyzdys.*

Atrodytų, ⁰ kad, ¹ gyvendami pašėlusiu tempu, ² įsismelkiame į pačią laiko širdį, ³ kuo intensyviausiai būname laike ir kuo tvirčiausiai turime laiką. Tačiau... ne: kuo labiau skubame, tuo mažiau turime laiko. Kuo mažiau turime laiko, ⁴ tuo labiau skubame trokšdami jį pasivyti, suturėti, pagauti, o gal net sustabdyti. Atvirai kalbant, kartais elgiamės su laiku, ⁵ lyg turėtume pasistatę laiko sandėlius – ⁶ ištuštėjusius ir vėl pripildomus. Bet laikas – ⁷ žmogaus gyvenimo valdovas ir viešpats – ⁸ išslysta iš mūsų rankų kaip tik tą akimirka, kai įsinorime jį paimiti. Tad vis dėlto tenka pripažinti: ⁹ laikas galingas. Toji laiko galia – niekio ir nebūties galimybė, ¹⁰ prieš kurią negali atsilaikyti joks daiktas ar žmogus. Laikas yra naikinanti galia, galia, ¹¹ bet kokią būtį paverčianti niekiu, bet kokią daiktą panardinanti nebūtin. Todėl laikas geriausiai išreiškia dažnai užmirštamą pagrindinį daikto ir žmogaus bruožą – ¹² būties ir gyvenimo trapumą.

Pagal A. Šliogerį

- A Praleista sudurtinio tarinio jungtis.
- B Vienarūšės sakinio dalys.
- C Apibendrinamasis žodis po vienaarūšių sakinio dalių.
- D Apibendrinamasis žodis prieš vienaarūšės sakinio dalis.
- E Keli derinamieji pažyminiai po pažymimojo žodžio.
- F Priedėlis po pažymimojo žodžio.
- G Išplėstinis būdvardinis / dalyvinis pažyminys po pažymimojo žodžio.
- H Išplėstinė dalyvinė / pusdalyvinė / padalyvinė aplinkybė.
- I Tikslinamoji aplinkybė.
- J Įterpinys.
- K Kreipinys.
- L Sudėtinio prijungiamojo sakinio dėmenys.
- M Sudėtinio sujungiamojo sakinio dėmenys.
- N Sudėtinio bejungtukio sakinio dėmenys.

ATSAKYMAI

Skyrybos ženklų Nr.	0	1-2	3	4	5	6	7-8	9	10	11	12
Atsakymo raidė	L										

Taškų suma (maks. 10)			
-----------------------	--	--	--

Juodraštis